

БИОРАЗНООБРАЗИЕ

ОСОГОВСКА ПЛАНИНА

Във фитогеографско отношение Осогово се отнася към Европейската горска широколистна област, в нейната Илирийска (Балканска) провинция, като образува самостоятелен планинско-растителен район. Горите, които някога са покривали цялата планина, сега са намалели. Намалена е залесеността на водосборните басейни на реките Новоселска, Бистрица, Елешница и др. За да се ограничи ерозията са проведени залесявания по силно опороените долинни склонове. Създадени са култури от бял и черен бор, дугласка ела, бреза, липа, орех и др. Изкуствено залесен с борови гори е и популярния хълм Хисарлъка, който е разположен над Кюстендил.

Северните и североизточните склонове на Осогово са най-добре залесени. Ниските части на планината за заети от пояса на ксеротермните дъбови гори - включва съобщества на косматия дъб, смесени съобщества на цера и благуна, келявия габър, белизмата, валеzieвата власатка, луковичната ливадина, садината и др. В състава на растителността участват и някои южни елементи като червена хвойна, воден габър, главеста ехинария, клипеола и др. На места ксеротермните гори са деградирани и постепенно в тях се е настанил келявият габър.

Обширен и доста компактен, особено в югоизточната част на планината, е поясът на мезофилните и ксеромезофилните дъбови и габъррови гори. В него доминират почти напълно съобществата на обикновения горун. Участие в растителността му вземат също съобществата на черния бор и мизийския бук. Тревистата растителност е представена от съобщества на валеzieва власатка, обикновена полевица, отчасти на садина и др.

Много добре развит и сравнително цялостен е поясът на буковите гори, в който основен компонент е обикновения бук. Срещат се също съобщества на черния бор и обикновената ела. Тревистата растителност е представена от съобществата на обикновената полевица, валеzieвата власатка, чернеещата власатка и др. Съобществата на обикновения бук фактически определят и горната граница на гората, която е разположена на около 1900 м надм. в.

Над пояса на буковите гори и отчасти в самия него са разположени фрагменти от съобщества на белия бор, но оформен пояс на иглолистните липсва. В северната част на планината е запазена иглолистна гора от смърч, в централните части – остатъци от бялборови, а в южната част – предимно черборови гори (*Pinus nigra*).

Добре е обособен и поясът на субалпийското редколесие, клековите и хвойновите храсталаци, но с модифициран състав. Растителната му покривка е изградена от съобщества на сибирската хвойна, черната боровинка, връшняка, балканския зановец (*Chamaecytisus absinthioides*), картъла, чернеещата власатка и др. Участие в нея взема и синята боровинка.

В най-високите части на планината (вр. Руен, 2251 м) се срещат алпийски флорни елементи като качулатата гъжва, броловата власатка, сибалдия, цениска ливадина (*Poa cenisia*) и др., където формират фитоценози с малки размери.

От българските ендемити в Осогово се срещат румелийска мишовка (*Minuartia rumelica*), бодлив миск (*Jurinea tzar-ferdinandii*), българско вятърче (*Jasione bulgarica*), пиринска власатка (*Festuca pirinensis*), рилска теменуга (*Viola orbatica*) и др, а от балканските ендемити – панчичева пищялка (*Angelica pancicii*), рьомерово плюскавиче (*Silene roemerii*), мочурно

плюскавиче (*Silene asterias*), балканска петлуга (*Pinguicula balcanica*), планинска самодивска трева (*Peucedanum oligophyllum*), панчичев спореж (*Senecio pancicii*), лятно живиниче (*Scrophularia aestivalis*), качулата гъжва (*Sesleria comosa*), босненска мишовка (*Minuartia bosniaca*), жълт планински крем (*Lilium jankae*), шимонкаев тънкокрак (*Koeleria simonkaii*), родопско омайниче (*Geum rhodopaeum*), шкорпилова ведрица (*Fritillaria skorpilii*), янкев лопен (*Verbascum jankaeanum*) и други.

В Осогово евросибирските и европейските видове преобладават значително над средиземноморските. Евросибирските и европейските видове от установените гризачи са 75%, а средиземноморските – само 19%. Широко разпространени бозайници в планината са дива свиня (*Sus scrofa*), язовец (*Meles meles*), лисица (*Vulpes vulpes*), вълк (*Canis lupus*), невестулка (*Mustela nivalis*), сърна (*Capreolus capreolus*), обикновена къртица (*Talpa europaea*), таралеж (*Erinaceus concolor*), обикновен и лешников сънливец (*Glis glis*, *Muscardinus avellanarius*), кафява горска полевка (*Clethrionomys glareolus*), подземна полевка (*Microtus subterraneus*), катерица (*Sciurus vulgaris*) и др., а в недалечното минало се е срещала и мечката (*Ursus arctos*). Характерни птици са чинка (*Fringilla coelebs*), боров синигер (*Parus ater*), червеноглаво кралче (*Regulus ignicapillus*), черен бързолет (*Apus apus*), сойка (*Garrulus glandarius*), сива врана (*Corvus cornix*), горска дърволазка (*Certhia familiaris*), червенушка (*Pyrrhula pyrrhula*), имелов дрозд (*Turdus viscivorus*), черен кълвач (*Dryocopus martius*), скален орел (*Aquila chrysaetos*) и много други. От земноводните и влечугите широко разпространени са дъждовникът (*Salamandra salamandra*), обикновеният тритон (*Triturus vulgaris*), кафявата крастава жаба (*Bufo bufo*), жабата дървесница (*Hyla arborea*), ливадният гущер (*Lacerta agilis*), зеленият гущер (*Lacerta viridis*), стенният гущер (*Podarcis muralis*), смокът мишкар (*Elaphe longissima*), медянката (*Coronella austriaca*), слепокът (*Anguis fragilis*). От рибите се срещат маришка мряна (*Barbus cyclolepis*), речен кефал (*Leuciscus cephalus*), скобар (*Chondrostoma nasus*) и др.

В Осогово се срещат и планинските елементи – планинска жаба (*Rana temporaria*), алпийски тритон (*Triturus alpestris*), живороден гущер (*Lacerta vivipara*) и усойница (*Vipera berus*), глациални реликти у нас. Те са обитатели на високите планини – Стара планина, Рила, Пирин, Родопи, Витоша и Осогово. Силно студенолюбиви са, с неголяма екологическа пластичност. Особено ценен за планината е алпийският тритон. Той е включен в Червената книга на България в категория “рядък”. Защитен е от закона, като не само унищожаването, а и самият факт на улавянето му се категоризира като неотстранима щета. От рибите характерен планински елемент е балканската пъстърва (*Salmo trutta fario*), обитаваща реките с бързотечащи, чисти и прохладни води

Средиземноморското влияние в Осогово прониква по долината на р. Струма. В ниските части на планината широко разпространение има гръцката жаба (*Rana graeca*) – типичен медитерански елемент. Други средиземноморски и субсредиземноморски представители на херпетофауната срещани се само в ниските части на планината са – кримският гущер (*Podarcis taurica*), пепелянката (*Vipera ammodytes*), големият стрелец (*Coluber jugularis*), сивата водна змия (*Natrix tessellata*). От птиците тук гнездят испанското каменарче (*Oenanthe hispanica*), червеноглавата свръчка (*Lanius senator*) и зеленогушата овесарка (*Emberiza cirulus*). От паяците интересен е видът *Brachythele denieri* – медитерански елемент, разпространен по долините на р. Струма и притоците ѝ. Все пак тези и други топлолюбиви представители трябва да бъдат разглеждани по скоро като изключение отколкото като характерни за фауната на Осогово. Степните елементи са много слабо застъпени.

Осогово е планина бедна на ендемити. Ендемичен за планината е скакалецът *Poecilimon affinis ruenensis*.

ВЛАХИНА ПЛАНИНА

Влахина попада в Западнобългарският граничен планински пояс, район Влахински. Характеризира се с букови и горунови гори и слабо участие на гори от бял бор и др. Високите части са заети от аркто-алпийска растителност от сибирска хвойна, балкански зановец и тревни ценози. Растителната покривка в планината е сравнително бедна. Добре развити са три растителни пояса: пояс на ксеротемните дъбови гори, пояс на мезофилните и ксеромезофилните дъбови гори и пояс на буковите гори. Поясът на ксеротемните дъбови гори най-добре е обособен по източните и североизточните склонове на Влахина. В северната част на планината в пояса на мезофилните и ксеромезофилните дъбови и габъррови гори основни са съобществата на обикновения горун (*Quercus dalechampii* Ten.). В състава на пояса на буковите гори (над 900-1000 м н. в.) участват борисова ела (*Abies borisii-regis* Matf.), обикновена бреза (*Betula pendula* Roth.) и трепетлика (*Populus tremula* L.). Фрагментно в състава на буковите гори във Влахина планина се срещат съобщества на черния бор. В растителността на пояса участват и тревисти съобщества – на обикновената полевица (*Agrostis tenuis* Sibth.), валеzieвата власатка (*Festuca valesiaca* Schleich.ex Gaud.), миризливката (*Anthoxanthum odoratum* L.), орловата папрат (*Pteridium aquilinum* Kuhn.), седината (*Chrysopogon grullus* Trin.) и др.

За билната част е характерно разпространението на високопланински видове и фрагменти от съобщества на дребната хвойна (*Juniperus pygmaeus* C. Koch.), черната боровинка (*Vaccinium myrtillus* L.), синята боровинка (*Vaccinium uliginosum* L.), връшняка (*Bruckenthalia spiculifolia*) и др.

Във Влахина се намира единственото находище на балкано-малоазиатския вид часовниче (*Erodium absinthoides* Willd.).

Влахина попада в Южната зоогеографска подобласт, Струмско-Местенски район. Животинските видове тук са с подчертан средиземноморски произход. Струмско-Местенски район се отличава със значителен брой типични само за него фаунистични елементи. Това са субтропични, ирано-турански, средиземноморски и източносредиземноморски елементи като изоподата *Armadillidium pallasii frontirostre*, паяка *Uroctea durandi*, скакалеца *Dociostaurus genei*, бръмбара *Julodis onopordi ehrenbergi*, пеперудата *Rethera komarovi* и др. Типични южнобалкански елементи са например дъждовният червей *Allolobophora antiqua*, охлювът *Chondrula macedonica*, многоножката *Callipodella fasciata*, скакалецът *Andreiniimon nuptialis*, бръмбара листояд *Labidostomis oertzeni* и др.

Видов състав на бозайниците – от Разред Насекомоядни (8 вида – източноевропейски таралеж, къртица, обикновена кафязъбка, малка кафязъбка, голяма водна земеровка, малка водна земеровка, голяма белозъбкамалка белозъбка), от Разред Прилепи (13 вида), Разред Зайцевидни (див заек), Разред Гризачи (18 вида), Разред Хищници (8 вида - белка, черен пор, дива котка, язовец, лисица, невестулка, видра, вълк); Разред Чифтокопитни (дива свиня, сърна).

МАЛЕШЕВСКА ПЛАНИНА

Планината попада в Южната крайгранична област.

Долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори (0-800 м н. в.)

- Подпояс на крайречните и лонгазни гори (0-800 м н. в.)

Естествената растителност в този пояс е представена предимно от чисти и по-рядко от смесени насаждения от върба, бяла топола и източен чинар.

- Подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори (0-600 м н. в.)

Естествената растителност в този подпояс е представена предимно от смесени и по-рядко от чисти насаждения от благун, зимен дъб, космат дъб и келяв габър. В състава им се срещат източния чинар и пърнара, който се среща само в тази част на България.

- Подпояс на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (600-800 м н. в.)

Основните дървесни видове, които дават облика на подпояса, са дъбовете, като от тях най-често се среща зимния дъб, следван от благуна и косматия дъб. В по-високите части на подпояса се появява и букът. Келевият габър на бедни и ерозирани месторастения се явява, като основен дървесен вид.

Среден планински пояс на горите от бук и иглолистни (800-2200 м н.в.)

- Подпояс на нископланинските гори от горун, бук и ела (800-1500 м н. в.)

В Малешевска планина естествено се среща бял бор, който образува предимно чисти и по-рядко смесени насаждения с естествено срещащи се широколистни дървесни видове.

Повечето борови култури са създадени на типични букови месторастения. На много места, поради това, че почвите са с по-тежък механичен състав, тези култури съхнат или страдат от снеголоми и снеговали.

Малешевският район се отличава с разнообразна растителност, преобладава бук и горун. В по-ниските части са разпространени ксеротермни гори от благун с цер, а в по-високите, до границата с Република Македония има бял борови гори. Растителните съобщества в дъбовите гори под въздействието на човешката дейност са силно видоизменени. Поради ксерофитизацията след унищожаването на естествените гори, много по-високо са се изкачили някои топлолюбиви видове, като червената хвойна, бодлив аспарагус, мъждрян, келяв габър и др. Пърнарови храсталаци заемат най-долните части на склоновете на Малешевска планина в района на с. Каменица.

Общата характеристика на растителността се определя от разпространението на предимно ксерофитна растителност, с участието на средиземноморски елементи. В ниските части – по долината на река Струма се срещат типичните представители на средиземноморския елемент - пърнар (*Quercus coccifera* L.), грипа (*Phyllirea latifolia* L.), дървовидна хвойна (*Juniperus excelsa* M.B.), кукуч (*Pistacia terebinthus* L.) и техните съобщества.

Особено широко представен в растителността е т. нар. преходносредиземноморски елемент. Към него се отнасят съобществата на косматия дъб (*Quercus pubescens* Willd.), келявия габър (*Carpinus orientalis* L.), водния габър *ostrya carpinifolia* Scop.), чинара (*Platanus orientalis* L.), обикновения кестен (*Castanea sativa* L.) и др., които показват близост със средиземноморския елемент. Преходни по своя характер, но с по-голяма връзка със средноевропейския елемент са съобществата на цера (*Quercus cerris* L.), благуна (*Quercus frainetto* Ten.) и др.

От тревистите съобщества, по значителни площи заемат тези с доминантен вид Белизма с участие на средиземноморски елементи. Следват съобщества с доминанта луковична ливадина, която се отличава с още по-богат състав от средиземноморски видове. Върху сухи екотопи са разпространени още съобщества от крив псилурус, двуредна трахиния, ресничеста вулпия и др.

На влажни екотопи са формирани съобщества с доминантни видове ливадна власатка, броеницова ливадина, воден троскот, острици, дзуки и др.

В състава на дървесната и храстова растителност на сухи екотопи по-чести са съобществата на космат дъб, късолистен дъб, келяв габър, червена хвойна, драка, памуклийка.

По отношение на зоогеографското райониране на България територията попада в Евросибирската подобласт, Рило-Родопски и Струмско-Местенски район. В Рило-Родопския район преобладават евро-сибирските и европейските видове. Поради южното изложение на Западните гранични планини съотношението между евро-сибирските и европейски видове е с превес на последните. В Струмско-Местенския район влиянието на средиземноморския климат е осезаемо.

Долината на Струма се характеризира с наличието на около 360 вида редки безгръбначни. От редките видове може да бъде установен един представител на насекомите от тропичния разред Embiotera, а от паякообразните – гръцкия галеодес (*Galeodes graecus*). Югозападна България е по-богата на правокрила фауна в сравнение с останалите части на страната. В състава на тази фауна има много ендемични и реликтни представители, някои от които специфични само за района. Видовото разнообразие е обусловено от местоположението, орографията, климата, почвения състав и растителните формации на района. Представители на правокрилата фауна характерна за района – *Andreiniimon nuptialis*, *Eupholidoptera smyrnensis*, *Gamsocleis glabra*, *Omocestus petraeus* и др.

Ихтиофауната на планината не е проучвана. Вероятно в планинските поточета може да се среща балканска пъстърва, мряна, лещанка.

В ниските планински райони край Струма и в ксеротермните дъбови гори се срещат някои редки за страната видове със средиземноморски произход - жаба чесновница, змия червейница, турска боа, леопардов смок, ивичест смок, котешка змия. Разпространени са и други южни видове - македонски гущер, орфево коприварче, червеногушо коприварче, малък маслинов присмехульник, белочела свръчка, сирийски пъстър кълвач, чухал и други.

Срещат се световно застрашени видове - двата вида сухоземни костенурки (шипобедрена и шипоопашата), видрата.

ОГРАЖДЕН ПЛАНИНА

Огражден попада в Западнобългарският граничен планински пояс, район Огражден. Високите части са заети от аркто-алпийска растителност от сибирска хвойна, балкански зановец и тревни ценози. Обликът на естествената растителност се определя от мезофитни и ксеромезофитни екосистеми. Поясът на ксеротермните дъбови гори е добре обособен по южните склонове на Огражден (тук той достига най-голяма височина 600-700 м). В състава на растителността му участват съобществата на косматия дъб (*Quercus pubescens* Willd.), цера (*Quercus cerris* L.), келявия габър (*Carpinus orientalis* L.), червената хвойна (*Juniperis onycedrus* L.), драката (*Paliurus spina-christi* Mill.), памуклийката (*Cistus incanus* L.), белизмата (*Dichantium ischaetum* (L.) Trin.), луковичната ливадина (*Poa bulbosa* L.).

Фитогеографски Огражден съчетава изразена поясност на горската растителност, която се определя от средиземноморското влияние в по-ниските ѝ части и от планинското в по-високите райони. Над 60% от състава на флората в Огражден заемат средиземноморските видове. Всичко това обуславя доминирането на сухолюбиви растения в ниските и на

мезофитни (влаголюбиви) във високите райони на планината. Като се изключат високите ѝ части, където има частично запазени букови и буково-белборови насаждения, останалите ѝ склонове са претърпели значителна антропогенна намеса, като първичните гори са почти напълно унищожени, каквито са тези от косматия дъб, който е силно сухоустойчив, но почти унищожен. Обикновеният кестен се е запазил само в района на реките Градешнишка и Долнорибнишка. Голяма част от склоновете (южните и източните) са покрити със силно деградирал келяв габър. В района на планината над с. Първомай има насаждения от корков дъб. От храстовата растителност се срещат леска, къпина, малина, шипка, смрика и др.

Огражден попада в Южната зоогеографска подобласт, Струмско-Местенски район. Животинските видове тук са с подчертан средиземноморски произход. Струмско-Местенски район се отличава със значителен брой типични само за него фаунистични елементи. Това са субтропични, ирано-турански, средиземноморски и източносредиземноморски елементи като изоподата *Armadillidium pallasi frontirostre*, паяка *Uroctea durandi*, скакалеца *Dociostaurus genei*, бръбраба *Julodis onoperdi ehrenbergi*, пеперудата *Rethera komarovi* и др. Типични южнобалкански елементи са например дъждовният червей *Allolobophora antiqua*, охлювът *Chondrula macedonica*, многоножката *Callipodella fasciata*, скакалецът *Andreiniimon nuptialis*, бръбрарът листояд *Labidostomis oertzeni* и др.

Ихтиофауната на планината не е проучвана. Вероятно в планинските поточета може да се среща балканска пъстърва, мряна, лещанка.

Района се характеризира с изключително разнообразие на влечуги – слепок, ивичест гушер, зелен гушер, змия-червейница, смок-мишкар, кощерица, котешка змия, пепелянка и др. Срещат се двата вида сухоземни костенурки – шипобедрена и шипоопашата, които са световно застрашени от изчезване видове.

Видов състав на бозайниците: от Разред Насекомоядни (8 вида – източноевропейски таралеж, къртица, обикновена кафявозъбка, малка кафявозъбка, голяма водна земеровка, малка водна земеровка, голяма белозъбка, малка белозъбка), от Разред Прилепи (13 вида), Разред Зайцевидни (див заек), Разред Гризачи (18 вида), Разред Хищници (8 вида - белка, черен пор, дива котка, язовец, лисица, невестулка, видра, вълк); Разред Чифтокопитни (дива свиня, сърна).

ПРИОРИТЕТНИ ЗА ОПАЗВАНЕ МЕСТООБИТАНИЯ

ОСОГОВСКА ПЛАНИНА

4060 – Алпийски и бореални ерикоидни съобщества

Съобщества от дребни или пълзящи храсти по алпийските или субалпийските зони на планините с преобладаващи ерикоидни видове, сребърник, дребни смрики, зановец или жълтуги.

Подтип 31.47 – Алпийски ерикоидни съобщества от *Arctostaphylos uva-ursi* от 1000 до 2500 м н .в.

6150 – Силикатни алпийски и бореални тревни съобщества

Бореално-алпийски ацидофилни психрофитни тревни съобщества по билата и върховете в алпийския пояс на планините. Местообитанието е представено фрагментарно в Осогово.

62DO – Оро-мизийски ацидофилни тревни съобщества

Психрофилни тревни съобщества върху кисели или неутрални почви предимно по склоновете с топли изложения в субалпийския пояс.

6430 – Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс

Съобщества на еутрофни високи треви.

6520 – Планински сенокосни ливади

Богати на видове мезофилни сенокосни ливади от планинския пояс, най-вече над 1000 м н. в., обикновено доминирани от *Agrostis capillaris*, *Festuca rubra* agg., *Cynosurus cristatus* и развиващи се при сравнително постоянна почвена и въздушна влажност.

7140 – Преходни блата и плаващи подвижни торфища

Планински торфени блата, включващи съобщества на ниски острици и торфени или кафяви мъхове.

8230 – Силикатни скали с пионерна растителност от съюзите *Sedo-Scleranthion* или *Sedo albi-Veronicion dillenii*

Пионерни съобщества от съюзите *Sedo-Scleranthion* и *Sedo albi-Veronicion dillenii*, колонизиращи повърхността на сухи силикатни, голи скали в планинските райони до 1000 м н. в.

8310 – Неблагоустроени пещери

Пещери, които не са благоустроени и достъпни за широката публика, включително техните водни тела, обитавани от тясно специализирани, приоритетни за опазване или ендемични видове.

9110 – Букови гори от типа *Luzulo-Fagetum*

Букови гори, развиващи се на бедни, понякога ерозирали, на карбонатни, сухи до свежи почви.

9130 – Букови гори от типа *Asperulo-Fagetum*

Мезофилни букови гори, развиващи се на неутрални или близки до неутралните почви.

9150 – Термофилни букови гори (*Cephalanthero-Fagion*)

Гори с термофилен характер, разпространени в ниските части на почти всички планини и някои предпланини (до 800-1000 м н. в.).

Подтип – Термофилни букови гори с разпространение в Западна и Централна България – асоциация *Galio pseudaristati-Fagetum sylvaticae*.

91НО – Панонски гори с *Quercus pubescens*

Разредени, ксерофитни дъбови гори, доминирани от *Quercus pubescens*, върху много сухи (често с южно изложение) места със скелетни плитчици почви на варовикова основа, която се разкрива като различни по големина скални блокове.

91МО – Балкано-панонски церово-горунови гори

Субконтинентални ксеротермни дъбови гори, доминирани основно от *Quercus cerris* и *Q. frainetto*.

91ВА – Мизийски гори от обикновена ела

Гори от *Abies alba*, монодоминантни или смесени с *Fagus sylvatica*, *Picea abies* и *Pinus*

sylvestris

91СА – Рило-Родопски и Старопланински бялборови гори
Гори, доминирани от *Pinus sylvestris*, на планински склонове със слънчеви изложения предимно на силикатни и по-ограничено на варовикови терени.

9410 – Ацидофилни гори от *Picea* в планинския до алпийския пояс (*Vaccinio-Piceetea*)
Гори от бореален тип, развиващи се на силикатни терени.

9530 – Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор
Ксерофитни и мезоксерофитни гори, доминирани от *Pinus nigra* ssp. *Pallasiana*, срещащи се главно върху варовикови почви.

ВЛАХИНА ПЛАНИНА

Като приоритетни за опазване местообитания за Влахина, определени от Закона за биологичното разнообразие и включени в Приложение №1 на закона, могат да се посочат следните:

6210 Полуестествени сухи тревни и храсталачни съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*);

6220 Псевдостепа с житни и едногодишни растения от клас *Thero-Brachypodietea*;

6230 Богати на видове картълови съобщества върху силикатен терен в планините;

62А0 Източни субсредиземноморски сухи тревни съобщества;

6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс

6520 Планински сенокосни ливади;

91Н0 Панонски гори с *Quercus pubescens* – заемат сравнително малка площ;

91АА Източни гори от космат дъб;

92С0 Гори от *Platanus orientalis*;

9130 Букови гори от типа *Asperulo-Fagetum*;

9530 Субсредиземноморски борови гори с ендемични подвидове черен бор;

9410 Ацидофилни гори от *Picea* в планинския до алпийския пояс (*Vaccinio-Piceetea*) – с ограничено разпространение;

Горепосочените местообитанията са включени в Приложение №1 на Директивата 92/43/ЕЕС. Това са местообитания от европейска значимост и изискват създаване на специални зони за защита и са свързани със създаването на екологичната мрежа Натура 2000.

МАЛЕШЕВСКА ПЛАНИНА

Като приоритетни за опазване местообитания за Малешевска, определени от Закона за биологичното разнообразие и включени в Приложение №1 на закона, могат да се посочат следните:

- 4090 Ендемични оро-средиземноморски съобщества от ниски бодливи хростчета;
- 5210 Храсталаци с *Juniperus* spp.
- 6210 Полуестествени сухи тревни и храсталачни съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia);
- 6220 Псевдостепа с житни и едногодишни растения от клас Thero-Brachypodietea;
- 6230 Богати на видове картълови съобщества върху силикатен терен в планините;
- 62АО Източни субсредиземноморски сухи тревни съобщества;
- 6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс
- 6520 Планински сенокосни ливади;
- 91Н0 Паноноски гори с *Quercus pubescens* – заемат сравнително малка площ;
- 91АА Източни гори от космат дъб;
- 92С0 Гори от *Platanus orientalis*;
- 9410 Ацидофилни гори от *Picea* в планинския до алпийския пояс (Vaccinio-Piceetea) – с ограничено разпространение;
- 9560 Ендемични гори от *Juniperus* spp.

Горепосочените местообитанията са включени в Приложение №1 на Директивата 92/43/ЕЕС. Това са местообитания от европейска значимост и изискват създаване на специални зони за защита и са свързани със създаването на екологичната мрежа Натура 2000.

ОГРАЖДЕН ПЛАНИНА

Като приоритетни за опазване местообитания за Беласица, определени от Закона за биологичното разнообразие и включени в Приложение №1 на закона, могат да се посочат следните:

- 4060 Алпийски и бореални ерикоидни съобщества;
- 6210 Полуестествени сухи тревни и храсталачни съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia);
- 6220 Псевдостепа с житни и едногодишни растения от клас Thero-Brachypodietea;
- 6230 Богати на видове картълови съобщества върху силикатен терен в планините;

62АО Източни субсредиземноморски сухи тревни съобщества;

6520 Планиски сенокосни ливади;

91Н0 Паноноски гори с *Quercus pubescens* – заемат сравнително малка площ;

91АА Източни гори от космат дъб;

92С0 Гори от *Platanus orientalis*;

9410 Ацидофилни гори от *Picea* в планинския до алпийския пояс (*Vaccinio-Piceetea*) – с ограничено разпространение;

Горепосочените местообитанията са включени в Приложение №1 на Директивата 92/43/ЕЕС. Това са местообитания от европейска значимост и изискват създаване на специални зони за защита и са свързани със създаването на екологичната мрежа Натура 2000.

ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

ОСОГОВСКА ПЛАНИНА

Резерватът Църна река (197 хектара) е обявен през 1980 г. (Заповед No.876 от 25.11.1980) на мястото на закрития резерват “Сажденик” в Осоговската планина. Причините за заличаването на последния от списъка на защитените природни обекти у нас се крият в дълбоките нарушения на целостта на екосистемите в резултат на извършените геолого-проучвателни работи по тези места. Единственото все още незасегнато място в типичните за тази част от планината букови екосистеми се оказаха естествените насаждения в горното течение на Църна река по нейния десен бряг, които бяха включени в резервата.

Църна река е типичен горски резерват, разположен в пояса на среднопланинските гори от бук, ела и смърч с надморска височина 1350- 1600 м. Преобладават много стръмните терени (80,11%), следвани от стръмните (15,63%), полегатите (2,24%), наклонените (1,37%) и равните (0,63%) терени предимно със северно и североизточно и по-рядко с южно и югоизточно изложение. Почвената покривка е представена предимно от тъмнокафяви горски почви, които са богати, свежи, дълбоки, рохки, слабо каменливи и глинесто песъчливи и от кафяви горски преходни, средно богати, свежи и среднодълбоки рохки почви, развити върху гранитни скали.

Залесената площ обхваща 184,5 ха (97,11%), а незалесената – 5,5 ха (2,89%). Средната възраст на дърветата е 97 години, а средният запас от дървесина от един хектар – 341 куб. метра. Насажденията са в добро състояние и са с равномерен строеж. Заети са предимно от чисти букови гори с единични индивиди от явор, елша, слива и др. От тревните видове се срещат лазаркинята, власатката, светликата, горският здравец и орловата папрат. За откритите и обезлесени места твърде характерен е горският зановец. Дърветата в по-голямата си част са от III бонитет и по-ограничено от IV и са със средна височина 22 м, диаметър на стъблата – 26 см и пълнота – 0,7 – 0,9 .

Защитената територия е твърде интересна и във фаунистично отношение. Тук са установени редица защитени от закона птици – малкият креслив орел, червената каня, забулената сова, зеленият и пъстрият кълвач, дроздът и др; от влечугите – слепокът, медянката и усойницата, и от земноводните – жабата дървесница. Буферната зона е с площ 258,3 ха (85,2 ха горски фонд и 171,3 ха селскостопански фонд) и заобикаля от всички страни резерватната

територия.

Защитената местност Вековна букова гора има площ 1,30 хектара и е създадена с цел опазване на букова гора. Местността обхваща част от землището на с. Граница, община Кюстендил, област Кюстендил. Обявена е със Заповед No. 420 от 14.11.1995.

Природната забележителност Група секвой - Ючбунар има площ 20 хектара и е създадена с цел опазване на вековни дървета. Местността обхваща част от землището на с. Богослов, община Кюстендил, област Кюстендил. Обявена е със Заповед No. 26 от 09.01.1989.

Природната забележителност Пещера в местн. Ридината има площ 50 хектара и е създадена с цел опазване на пещера. Местността обхваща част от землището на с. Илия, община Невестино, област Кюстендил. Обявена е със Заповед No. 995 от 21.04.1971.

Природната забележителност Света Ана има площ 50 хектара и е създадена с цел опазване на водопад. Местността обхваща част от землището на с. Смоличано, община Невестино, област Кюстендил. Обявена е със Заповед No. 995 от 21.04.1971.

ВЛАХИНА

Поддържан резерват Габра – местоположение с. Църварица, Община Невестино, Област Кюстендил, РИОСВ София, площ 89,60 ха. Обявен е през 1949 г. с цел опазване на мизийско-македонските гори от черен бор, които са с реликтен характер. Средната възраст на насажденията е 126 години, като 50% от тях са на възраст над 150 години. В района на резерват Габра от нишите растения и гъби са установени над 101 вида и подвиди, а от висшите растения - над 241. Горски и селскостопански фонд (Държавно лесничество Невестино - Невестино, Регионално управление на горите - Кюстендил).

Природна забележителност Находище на турска леска – с. Скрино, общ. Бобошево, област Кюстендил, площ 20 ха. Целта на обявяване е опазване находище на турска леска. Горски и селскостопански фонд (Държавно лесничество Дупница, Регионално управление на горите – Кюстендил).

Пещера в местността Бойчова скала – природна забележителност, с. Логодаж, Благоевград

Природна забележителност Коматински скали – скални комплекси

МАЛЕШЕВСКА ПЛАНИНА

Резерват Тисата е създаден с цел опазване на най-голямото естествено находище на дървовидна хвойна не само в България, но и в цяла Европа. През годините след своето създаване резерватът многократно променя територията която заема. Постоянна граница е определена през 1991 г., вследствие на което резерватът има площ 575 ха и буферна зона от близо 420 ха. Резерватът е разположен между 300 и 700 м надморска височина. Основата на резервата е изградена предимно от гнайс. Климатът е преходен средиземноморски, а почвите са предимно излужени канелени горски почви. Дървета покриват близо 80% от територията на резервата като основен представител на дървесните видове е дървовидната хвойна. Тя е защитен растителен вид с произход от Мала Азия. Срещат се дървета от този вид с височина над 20 м. Освен дървовидна хвойна се срещат още дърветата космат дъб, келяв габър, зимен дъб, мъждрян, черен бор и други. Храстите са представени основно от видовете грипа, червена хвойна, драка и жасмин. На територията на резервата са установени 460 вида висши

растения като голяма част от тях са защитени или застрашени от изчезване. На територията на резервата са установени 109 гнездещи видове птици, като 31 от тях са медитерански, индо-африкански, туркестано-медитерански и палеоксеромантанни. От видовете, включени в Червената книга на България (1985) тук се срещат 22. От установените в резервата видове птици 62 са с европейско природозащитно значение (SPEC), като в категория SPEC2 са включени 11 вида, в SPEC3 - 24 вида и в категория SPEC4 - 27 вида. Резерватът е място от световно значение, като представителен биом за Средиземноморската зона. Тук се срещат 8 от установените за страната 9 биомно ограничени вида, характерни за средиземноморската зона - планински кеклик (*Alectoris graeca*), испанско каменарче (*Oenanthe hispanica*), голям маслинов присмехульник (*Hippolais olivetorum*), червоногушо коприварче (*Sylvia cantillans*), малко черноглаво коприварче (*Sylvia melanocephala*), скална зидарка (*Sitta neumayer*), белочела свръчка (*Lanius nubicus*) и черноглава овесарка (*Emberiza melanocephala*). Тисата е едно от петте най-важни места в страната за чухала (*Otus scops*), пъстрия скален дрозд (*Monticola saxatilis*), синия скален дрозд (*Monticola solitarius*), големия маслинов присмехульник и белочелата свръчка, някои от които имат плътни гнездови популации.

Природен резерват Соколата се намира на 6 км югозападно от с. Игралци, обхваща района на Игралциенския рид по левия склон към р. Лебница в източните склонове на Малешевска планина и заема площ от 211 ха. Резерватът е естествено находище на високостъблена гора от благун, която в основната си част е буйна, първична и почти не докосвана от човешка дейност.

Защитена местност Моравска (184,5 ха) - намира се в Малешевска планина, на 2 км западно от Кресна. Това е второто по големина находище на защитения вид дървовидна хвойна в България след резервата Тисата. В нея попадат участъци от местностите Николов чукар, Градище и Брежница, където има много представители на медитеранската флора и фауна.

Природна забележителност Чинарите (11,4 ха) - представлява естествено находище на чинари с възраст над 300 години и се намира в околностите на село Горна Брежница в Малешевска планина.

Природна забележителност Буйна (1,1 ха) - намира се в северозападния край на с. Горна Брежница. Има вековна чинарова гора по долината на р. Брежница със средна възраст на дърветата около 180 години, а някои и над 300 години. Това е едно от естествените чинарови находища в България.

Кресненският пролом е образуван по долината на р. Струма и разделя Малешевска планина от Пирин. На север проломът започва на южно от с. Крупник в Симитлийската котловина, а на юг завършва при гр. Кресна в северната периферия на Санданско-Петричката котловина. Дължината на пролома е около 25 км, а средната надморска височина – 475 м. Проломът е образуван чрез епигенетично всичане на р. Струма в метаморфни и гранитни скали. В пролома р. Струма прави множество красиви меандри, над които се издигат стръмни и силно разчленени склонове. По склоновете са образувани множество скални феномени, сред които е и обявената за природна забележителност Момина скала.

Естествено находище на чинар – Кучкарника - защитена местност, местоположение с. Горна Брежница, Община Кресна.

ОГРАЖДЕН

няма